

Kompetencje językowe uczniów w kontekście nowej podstawy programowej

„Pamiętajmy, że granice naszego języka są granicami naszego świata. Przez język poznajemy i porządkujemy całą rzeczywistość. Myślimy też w języku. Szablonowy, ubogi i nieporadny język – to płytkie i schematyczne myślenie. Praca nad językiem jest zatem pracą nad myślą, nad formatem intelektualnym.”

Fragm. tekstu J. Miodka: *O języku do kamery*

Jak kształcić kompetencje językowe uczniów?

Musimy pamiętać o tym, że na pojęcie kompetencji językowych składają się umiejętności odbiorcze i umiejętności nadawcze, są one równie ważne i praca nad ich kształtowaniem wymaga pewnej równowagi.

Kompetencje językowe uczniów należy przede wszystkim kształcić w sposób planowy, systematyczny i integralny.

Struktura nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego zakłada, że uczeń kończąc etap kształcenia, wyposażony jest w określony zasób umiejętności nabytych na poprzednim etapie. Umiejętności te, zapisane w postaci operacyjnych celów szczegółowych, nie powtarzają się na wyższym etapie kształcenia.

Kompetencje językowe powinny być kształtowane w sposób zintegrowany. Ćwiczenie sprawności komunikacyjnej należy łączyć z nauką o języku i nauką ortografii. Omawiając w ten sposób zagadnienia językowe unikniemy sytuacji, w której przekazujemy uczniowi abstrakcyjną wiedzę teoretyczną. Tego typu wiedza przekazywana w związku z odbiorem tekstów kultury albo tworzeniem przez ucznia własnego tekstu będzie zdobywana i utrwalana przez ucznia chętniej, bowiem bez trudu możemy wskazać na jej użyteczność, uświadomić cel jej zdobywania.

Przy okazji omawiania dzieł literackich przekazujemy uczniom wiedzę teoretycznoliteracką, ale nie zapominajmy, iż znajomość terminologii nie zapewni uczniowi swobody wypowiedzania się z jej użyciem. W związku z nowymi pojęciami wskazane by było wykonanie ćwiczeń słownikowo – frazeologicznych, gramatyczno – stylistycznych. Dopiero one umożliwią uczniowi precyzyjne budowanie wypowiedzi na temat tekstów kultury i sprawią, że omawiane przez nas pojęcia na trwałe wpiszą się w czynne słownictwo ucznia. Oczywiście rzeczą dla każdego nauczyciela – polonisty jest, iż przy okazji kształcenia literackiego doskonalić powinniśmy umiejętność redagowania dłuższych form wypowiedzi.

Aby wyposażyć uczniów w tę kompetencję, zadbajmy przede wszystkim o dobór różnorodnych metod nauczania (metoda analizy i twórczego wykorzystania wzoru, metoda norm i instrukcji, metoda przykładu intersemiotycznego, metoda dramy, metoda praktyki pisarskiej), wykonywanie ćwiczeń słownikowo – frazeologicznych i gramatyczno – stylistycznych, wskażmy uczniom słownictwo charakterystyczne dla danej formy wypowiedzi, nauczmy dostrzegać błędy językowe i pomóżmy uczniom odkrywać mechanizm ich powstawania.

Zgodnie z ideą nowej podstawy programowej obowiązkiem każdego nauczyciela jest dbać o wzbogacanie biernego i czynnego słownictwa uczniów, szczególna rola przypada tu nauczycielowi języka polskiego, który powinien ten proces systematycznie stymulować.

Formy wypowiedzi, których umiejętność redagowania powinien opanować uczeń na poszczególnych etapach kształcenia.

Etap kształcenia	Formy wypowiedzi
I etap edukacyjny klasy I - III szkoły podstawowej	◆ kilkudzaniowa wypowiedź ◆ krótkie opowiadanie ◆ krótki opis ◆ list prywatny ◆ życzenia ◆ zaproszenie
II etap edukacyjny klasy IV - VI szkoły podstawowej	◆ opowiadanie z dialogiem(twórcze i odtwórcze) ◆ pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej) ◆ list oficjalny ◆ proste sprawozdanie(np. z wycieczki, wydarzeń sportowych) ◆ opis postaci ◆ opis przedmiotu ◆ opis krajobrazu ◆ ogłoszenie ◆ zaproszenie ◆ prosta notatka ◆ plan odtwórczy wypowiedzi(ramowy i szczegółowy)
III etap edukacyjny klasy I - III	◆ urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie ◆ opis sytuacji i przeżyć ◆ zróżnicowany stylistycznie i funkcjonalnie opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki ◆ charakterystyka postaci literackiej ◆ charakterystyka postaci filmowej ◆ charakterystyka postaci rzeczywistej ◆ sprawozdanie z lektury ◆ sprawozdanie z filmu ◆ sprawozdanie ze spektaklu ◆ sprawozdanie ze zdarzenia z życia ◆ rozprawka ◆ podanie ◆ życiorys ◆ CV

	◆ list motywacyjny◆ dedykacja◆ plan twórczy własnej wypowiedzi
IV etap edukacyjny szkoła ponadgimnazjalna	◆ rozprawka◆ recenzja◆ referat◆ interpretacja utworu literackiego◆ wypowiedź argumentacyjna według podstawowych zasad logiki i retoryki